

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สภาพแวดล้อม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประชาคมโลก ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ระบบข่าวสารข้อมูลทันสมัยและรวดเร็วขึ้น ประกอบกับสื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของบุคคลมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปในลักษณะเร่งรีบมากขึ้น อันเป็นลักษณะแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมือง ในส่วนของสังคมชนบทก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามาแทนที่เทคโนโลยีพื้นบ้านอันเป็นภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดต่อ ๆ กันมาของชาวชนบท ทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองและการพึ่งพาตนเองของชาวนาลดลง ระบบข่าวสารข้อมูลและสื่อมวลชนมีส่วนทำให้การกระจายระบบความสัมพันธ์เดิมที่เคยติดต่อสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในหมู่บ้านลักษณะดังกล่าวมีผลให้ศักยภาพในการพัฒนาตนเองของชาวชนบทด้อยลง ซึ่งหากไม่มีการฟื้นฟูศักยภาพของชาวชนบท สภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นนี้คาดว่าจะ เป็นปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต นอกจากนี้การที่ประเทศไทยมีนโยบายเป็นมิตรกับนานาประเทศและมีการเปิดประเทศมากขึ้น ประกอบกับการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น ทำให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นตามไปด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความเชื่อ และค่านิยมของคนไปสู่แบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในเมือง มีการยอมรับแบบแผนทางวัฒนธรรม จากสังคมภายนอกอันเป็นค่านิยมของสังคมอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น เป็นต้นว่า การเน้นความสำเร็จส่วนบุคคล การแข่งขัน การเน้นวัตถุและเน้นการบริโภคนิยม ซึ่งถ้าหากมีมากเกินไปก็ย่อมจะเป็นผลลบต่อทั้งบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ ในด้านการพัฒนาจิตใจ การที่

สภาพสังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งในลัทธิ ความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งเกิดปัญหาการตีความทางศาสนาแตกต่างกันไป เกิดเป็นกลุ่มความเชื่อทางศาสนาจำนวนมากและมีหลายกลุ่มขาดความเข้าใจในแก่นแท้ของศาสนา ประพฤติตนเสื่อมเสียในด้านศีลธรรม จรรยา ประชาชนเกิดความเลื่อมศรัทธาในศาสนา และการใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรงแทนการใช้สันติวิธีตามแนวทางของศาสนา ลักษณะดังกล่าวข้างต้นคาดว่าจะ เป็นปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) จากปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อในทางลบหลายประการ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จนกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ โดยส่วนรวมมิได้ก้าวรุดหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสมได้

ในการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรเป็นสำคัญ เพราะคนนั้นเป็นสื่อสำคัญที่มีผลทำให้การพัฒนาในทุกด้านบรรลุผล ดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นนโยบายและมาตรการที่รัฐจะต้องให้การเอาใจใส่เป็นเบื้องต้นในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อไปถึงการเปลี่ยนแปลงแนวทางชีวิต ทศนคติ ความนึกคิด ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคม (T.R. Batten, 1984) จากความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความเชื่อของนักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาที่เชื่อว่าการพัฒนาให้บังเกิดผลดีนั้นย่อมจะต้องสอดคล้องกับระบบสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยม โดยเฉพาะค่านิยมได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ ในฐานะที่ค่านิยมเป็นตัวกำหนด ตัวนำ หรือผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง (สุนทรี โคมิน และ สนิท สมักรการ, 2522) ทั้งนี้เพราะค่านิยมเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือปฏิบัติ และดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกในสังคม รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ปัญหาเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องมีการเลือกหรือตัดสินใจ (เกียรติศักดิ์ อิชยานนท์, 2527)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีนโยบายในการพัฒนาประเทศ และได้เริ่มพัฒนาอย่างจริงจังมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (โฆษิต บันเปียมรัชฎ์, 2522) ทั้งนี้เพราะต้องประสบกับปัญหาด้านการปรับตัวของบุคคล โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมในปัจจุบันของคนไทย สุนทรี โคมิน ได้กล่าวถึงค่านิยมที่เป็นปัญหาของคนไทยในปัจจุบันว่าในปัจจุบันคนไทยมีค่านิยมแบบตัวใครตัวมันมากขึ้น คนไทยในสังคมขาดความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความรัก ความผูกพันในระบบเครือญาติหายไป ผู้คนมีค่านิยมทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้

เกิดการแข่งขันการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย เกิดปัญหาการฉ้อโกง การกระทำทุจริตต่าง ๆ หันไปประกอบอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ พฤติกรรมดังกล่าวของบุคคลนับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (สุนทรী โคมิน, 2526) ดังนั้น การที่จะพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความก้าวหน้าทีทันสมัยจำเป็นจะต้องปรับองค์ประกอบของบุคคลหลายประการ กล่าวคือ ความสามารถ ความพร้อมในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมที่มีอยู่เดิม การรับรู้บทบาท การรับรู้สิ่งแปลกใหม่ นอกจากนี้ผู้คนในประเทศจะต้องเห็นพ้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มิฉะนั้น จะเกิดปฏิกิริยาไม่รับหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ (ถวิล เกื้อกุลวงศ์, 2532)

จากเหตุผลที่นักวิชาการได้กล่าวถึงค่านิยม ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงกับความสัมพันธ์ในการพัฒนาประเทศนี้เอง รัฐจึงมีความมุ่งหวังที่จะให้การศึกษาได้มีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมให้แก่สมาชิกสังคมให้เป็นผู้มีค่านิยมและพฤติกรรมอันเป็นที่พึงปรารถนาเพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยยให้สังคมนั้นอยู่รอดได้ เพราะการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งสำหรับการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาค่านิยมของทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักการแก้ไขปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากร วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสิ้นเปลืองน้อยที่สุด การที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้จึงจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถจำนวนมาก ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการที่จะเสริมสร้างบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง จากความสำคัญของการศึกษา รัฐจึงได้กำหนดให้มีนโยบายด้านการพัฒนาค่านิยมไว้ในนโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษา ในแผนการศึกษาชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ข้อที่ 1 นโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีหน้าที่ในการเตรียมคนให้ปฏิบัติตามค่านิยมอันเป็นที่ต้องการของสังคม โรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเสริมสร้างค่านิยม ซึ่งรัฐมีความมุ่งหวังที่จะให้โรงเรียนเป็นสถาบันหลักที่จะยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของคน และนำความรู้ความสามารถที่ได้รับการถ่ายทอดอย่างดีแล้วมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายทางการศึกษาในอนาคตของประเทศไทย

ไว้ในแผนข้อที่ 8 ว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะปลูกฝังนิสัยที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นแก่เด็กนักเรียนในด้านของคุณประโยชน์ที่จะเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การอุทิศตนเพื่อการทำงาน ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการตรงต่อเวลา (Office of the National Education Commission, 1991) นับได้ว่าโรงเรียนมีหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าสถาบันอื่น และผู้มีบทบาทมากที่สุดในการทำให้ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเป็นไปอย่างสมบูรณ์ก็คือครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีความรู้ ความกระจ่างที่จะสามารถชี้แนะ ตักเตือน อบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี สมกับเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ (สุรางค์จันทร์ เอ็ม, 2529) ความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดของ รัตนา ตุงคสวัสดิ์ ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูว่าการที่โรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหนที่จะผลิตนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถออกสู่สังคม จะขึ้นอยู่กับคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูจะเป็นผู้รู้จักเด็กทั้งในด้านอารมณ์และความประพฤตินักเรียนแต่ละคน (รัตนา ตุงคสวัสดิ์, 2528) นอกจากนี้ครูยังเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในด้านการเลียนแบบในด้านต่าง ๆ เช่น การแสดงพฤติกรรมของครู ทศนคติ ความเชื่อ รวมทั้งค่านิยม (เพ็ญแข ประจวบจันทึก และ อ้อมเดือน สดมณี, 2529)

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การที่จะสร้างให้เด็กนักเรียนผู้ซึ่งจะเป็นพลเมืองของชาติในอนาคตเป็นผู้ที่มีค่านิยมที่เป็นที่ต้องการของสังคมนั้นจำเป็นต้องอาศัยครูเป็นบุคลากรหลักในการสร้างค่านิยมให้เกิดมีขึ้น แต่ในการสร้างค่านิยมโดยอาศัยครูเป็นบุคลากรนั้นอาจยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศได้ ทั้งนี้เพราะปัญหาที่เกี่ยวกับค่านิยมที่มีผลต่อการพัฒนานั้นมีมากมายดังที่ ดิน ปรัชญพฤทธิ ได้แสดงความคิดเห็นว่า

"แม้ว่ารัฐจะมีโครงสร้างและกระบวนการการบริหาร และมีทิศทางในการพัฒนาประเทศที่ถูกต้องเพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชน มีผู้บริหารและข้าราชการ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญเบื้องต้นของรัฐบาลในการพัฒนา แต่หากว่า พฤติกรรมและค่านิยมของข้าราชการไม่สอดคล้องหรือไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศแล้ว ก็เป็นการยากที่รัฐบาล หรือผู้กำหนดนโยบายจะสามารถผลักดันให้นโยบาย แผนงาน และโครงการต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จได้" (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2530)

ในส่วนของระบบราชการที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศนั้น แมกซ์ เวเบอร์ ได้อธิบายลักษณะของระบบราชการในแง่ของทฤษฎีระบบราชการว่า ทฤษฎีระบบราชการเป็นทฤษฎีในด้านสังคมวิทยา ซึ่งมองว่าระบบราชการเป็นระบบที่กลุ่มคนพยายามจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและอย่างสม่ำเสมอ โดยนำเอาหน่วยผลิตสินค้าและบริการมาไว้รวมกันเป็นกลุ่มก้อน และอาศัยระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและการไม่คำนึงถึงเรื่องส่วนตัว (Bendix, 1960)

ลักษณะของระบบราชการในความหมายของเวเบอร์นั้น อาจแบ่งออกเป็นลักษณะทางด้านโครงสร้างและลักษณะทางด้านพฤติกรรมดังนี้ (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2528)

ก. ลักษณะทางโครงสร้าง ได้แก่

- (1) การมีสายบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันลงมาเป็นลำดับจากสูงลงมาต่ำ
- (2) การมีการแบ่งสายงานกันตามความชำนาญพิเศษ
- (3) การมีระบบของกฎเกณฑ์ไว้อย่างแน่นอน

ข. ลักษณะทางด้านพฤติกรรม ได้แก่

- (1) ไม่คำนึงถึงตัวบุคคล
- (2) การใช้เหตุผล
- (3) การมุ่งปฏิบัติตามกฎเกณฑ์

ในทรรศนะของเวเบอร์นั้น ระบบราชการเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อเทียบกับระบบที่มีราชการ ทั้งนี้เพราะว่า

(1) ระบบราชการมีความเหนือกว่าระบบอื่น ๆ ทางด้านเทคนิค จึงสามารถจัดหาลินค้าและบริการให้แก่ประชาชนได้มากกว่า

(2) ระบบราชการมีความเที่ยงตรง รวดเร็ว ไม่คลุมเครือ มีความรู้ในเรื่องการจัดเก็บเอกสาร มีความต่อเนื่อง มีดุลยพินิจที่จะตัดสินใจความขัดแย้งได้อย่างเที่ยงธรรมมีเอกภาพในตนเอง มีการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และสามารถลดความกระทบกระทั่งระหว่างบุคคล ตลอดจนค่าใช้จ่ายทางด้านวัตถุและบุคคลลง

อย่างไรก็ตามเวเบอร์ได้กล่าวในอีกแง่หนึ่งของระบบราชการว่า แม้วาระบบราชการจะมีสิ่งที่ดีในตัวมันเอง แต่ถ้าจะให้ระบบนี้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผู้มีหน้าที่ควบคุมระบบนี้จะต้องถือว่าระบบราชการเป็นเพียงเครื่องมืออันหนึ่งซึ่งจะต้องคอยควบคุมให้ได้ หากผู้ควบคุมใช้หรือควบคุมระบบนี้ไม่ดี แทนที่ระบบราชการจะปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้ควบคุมเพื่อ

ตอบสนองความต้องการของประชาชน ระบบราชการจะตอบสนองความต้องการของตนเอง
ในกรณีเช่นนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลระบบราชการก็จะมีลักษณะ เป็นเพียงผู้ควบคุมหลอก ๆ เท่านั้น
กล่าวคือ ข้าราชการจะถูกระบบราชการบ่อนทำลายอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแทนที่ผู้ควบคุมหรือ
ข้าราชการจะเป็นนายของระบบนี้ แต่ในทางกลับกันข้าราชการกลับจะเป็นเพียงผู้รับใช้ระบบ
ราชการเท่านั้น

เนื่องด้วยครูเป็นอาชีพหนึ่งที่อยู่ในสภาพราชการ ที่อาจจะมีปัญหาในด้านการสร้าง
ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ อันเนื่องมาจากสภาพของระบบราชการหรือจากสภาพภูมิหลัง
ของตัวข้าราชการเอง ทั้งนี้ยังมีได้มีผู้ใดเคยทำการวิจัยศึกษาในด้านระดับของค่านิยมที่เอื้อต่อ
การพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 มาก่อน ซึ่งผู้วิจัย
มีความสนใจที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตการศึกษา 1 อันประกอบด้วยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใน 5
จังหวัด คือ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ทั้งนี้เพราะเป็นเขต
จังหวัดที่มีที่ตั้งใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด ซึ่งความเจริญจากกรุงเทพมหานครได้แพร่ออกไปสู่
เขตจังหวัดเหล่านี้จนทำให้เกิดสภาพสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท กล่าวคือสภาพของสังคมมีสภาพทั้ง
สังคมเกษตรกรรมที่มีการยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมเดิมของท้องถิ่น กับสภาพสังคม
อุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับอิมิตัว โดยเห็นได้จากการที่รัฐบาลจัดให้ทั้ง 5 จังหวัด
นี้เทียบเท่ากับกรุงเทพมหานครแล้วในด้านการพัฒนาทางวัตถุ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2536) จากสภาพสังคมที่มีความผสมผสานกันระหว่างสังคม
เกษตรกรรมและสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งนับวันการเปลี่ยนแปลงให้สังคมมีสภาพที่ก้าวหน้าไปทาง
ด้านวัตถุจะมีมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบไปยังสภาพพื้นฐานที่อยู่ สภาพการดำเนินชีวิต รวมทั้ง
แนวคิดด้านค่านิยมที่อาจเปลี่ยนแปลงไป (บุญจันทร์ บัวหุ้ง, 2537) ดังนั้นจากสภาพของสังคม
ที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระดับค่านิยมที่
ข้าราชการครูควรจะมีเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศที่กำลังเกิดขึ้น และเพื่อถ่ายทอดค่านิยมที่
เอื้อต่อการพัฒนาประเทศนี้ให้แก่แก่นักเรียนต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยคาดว่าข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย
จะมีประโยชน์ต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน นโยบายและโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยม
ของข้าราชการครูโดยจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ประกอบการพิจารณาวางแผนที่จะส่งเสริมค่านิยมข้อใด
ที่ข้าราชการครูมีระดับสูง หรือแก้ไขปรับปรุงให้ข้าราชการครูมีค่านิยมที่อยู่ในระดับต่ำให้กลับมี
ค่านิยมข้อนั้นในระดับที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1
2. เพื่อศึกษาตัวแปรด้านภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจและสภาพการปฏิบัติราชการของครูมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

สมมุติฐานของการวิจัย

ดิม ปรัชญพฤทธิ (2530) วิจัย พบว่า (1) ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจของข้าราชการระดับสูงของไทย มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ (2) วิธีการปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคล มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ และ (3) ระดับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศของข้าราชการระดับสูงที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการทำวิจัยซ้ำเกี่ยวกับเรื่องนี้

จากแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานของการวิจัยว่า

- (1) ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ
- (2) สภาพการปฏิบัติราชการของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะเก็บข้อมูลจากครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ที่ผู้วิจัยคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น

2. ในการวิจัยนี้จะอาศัยกรอบของค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศที่ผู้วิจัยกำหนด
เท่านั้น

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ มา
เป็นแนวทางในการศึกษา โดยยึดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของ ดิน
ปรัชญพฤทธิ์ เป็นหลัก

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ดิน ปรัชญพฤทธิ์ ได้ใช้กรอบค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศ 10 ประการ อันประกอบด้วย

1) ค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง 2) ความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงาน 3) การพัฒนา
เศรษฐกิจ 4) การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ความเสมอภาค 6) ความ
อดกลั้น 7) ความห่วงใยในชาติ หรือองค์การ) 8) ความเสียสละ 9) ความผูกพันในงาน
และ 10) ความผูกพันในสัมฤทธิ์ผลของงาน ในผลงานวิจัย เรื่อง ข้าราชการระดับสูงของไทย
และความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ (2530) โดยมีกลุ่มประชากรในการวิจัย เรื่อง ความมุ่งมั่น
ในการพัฒนาประเทศของข้าราชการระดับสูงที่ทำการศึกษ จำนวน 11,751 คน จาก 12
กระทรวง 1 ทบวง และ 124 กรม รวมทั้งหน่วยงานอิสระ 5 แห่ง ใช้แบบสอบถามเป็น
เครื่องมือ โดยแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการทดสอบความตรงภายใน (method of internal
consistency) หรือค่าอำนาจจำแนก (discriminatory power) ซึ่งค่า t มีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 ขึ้นไป มีความเชื่อถือได้ถึงร้อยละ 95.05 ถึงร้อยละ 88.8 และได้ทดสอบ
ความเป็นปรนัยของแบบสอบถาม (objectivity) โดยได้นำไปทดสอบกับข้าราชการสำนักงาน
งบประมาณ และบุคลากรของสภาอากาศไทย ในด้านความถูกต้องของแบบสอบถาม (validity)
โดยอาศัยคำแนะนำจากคณาจารย์และประสบการณ์ในการสอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมที่ได้เคยมีการศึกษาวิจัยไว้ ผู้วิจัยพบว่ากรอบ
แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศที่ ดิน ปรัชญพฤทธิ์ ได้เคยทำวิจัยเรื่องข้าราชการระดับ
สูงของไทยกับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิจัย
ครั้งนี้เพราะ เป็นกรอบการทำวิจัยที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้วิจัยจะศึกษามากที่สุด

อนึ่ง การศึกษาถึงค่านิยมของบุคคลแสดงถึงจุดมุ่งหมายและความต้องการในสิ่งที่บุคคล
ปรารถนาพอใจที่จะเลือก ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมากในการทำความเข้าใจกับสังคม
เพราะในสภาพความเป็นจริงค่านิยมของบุคคลและสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมย่อมมี

ผลต่อกันตลอดเวลา ค่านิยมมีผลต่ออัตราและทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแง่ของความเจริญก้าวหน้าและการประกอบกิจการทุกแห่งทุกมุมไม่ว่าจะเป็นการศึกษา อาชีพ การดำเนินชีวิต ในครอบครัว ศาสนา การเมืองการปกครอง หรือการตั้งเป้าหมายมุ่งหวังความสำเร็จในชีวิต โดยทั่วไป อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การค้า การเพิ่มจำนวนประชากร การขัดแย้งทางการเมือง การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และในทางกลับกัน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของบุคคลในสังคมก็มีผลต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ค่านิยมจึงมีผลกระทบต่อความต้องการของมนุษย์ หรือค่านิยมทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้มนุษย์ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือความต้องการที่จะทำอะไรให้สำเร็จด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยความผูกพันในสิ่งนั้น ๆ เป็นรากฐาน ดังที่ ลอเลอร์ และ พอร์ทเทอร์ (Lawler and Porter, 1968) กล่าวถึง พฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การ ว่าบุคคลมีความต้องการในการที่จะทำงานให้สำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพยายาม มีลักษณะของความตั้งใจทางพฤติกรรมเพื่อให้ได้รับผลตอบแทน 2 ประการ คือ ค่าตอบแทนจากผลงาน ได้แก่ ผลสำเร็จของงาน ความภูมิใจ และความสุขในการได้ทำงาน และผลตอบแทนที่ได้รับจากคนอื่น เช่น ค่าจ้าง การเลื่อนขั้น ได้รับการยกย่อง และผลประโยชน์อื่น ๆ ซึ่ง มาสโลว์ (Maslow, 1960) ก็ได้กล่าวถึง ความต้องการของมนุษย์ในด้านความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิตว่าเป็นความต้องการที่พิจารณาถึงสมรรถนะที่เป็นไปได้ของตนและการบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ เมื่อบุคคลใดก็ตามมีการตระหนักถึงบทบาทของชีวิตของเขาว่าจะเป็นอย่างไร บุคคลผู้นั้นจะผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีที่สุดตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ อย่างไรก็ตามก็ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของเขาเองด้วย จากที่ได้กล่าวมานี้จึงอาจสรุปประเด็นสำคัญ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับตัวแปรตามของค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้านความผูกพันในงาน และความผูกพันในสัมฤทธิ์ผลของงานว่าเป็นค่านิยมที่บุคคลอาจแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างใกล้เคียงกันมาก จึงขอสรุปรวมตัวแปรทั้งสองนี้เป็นตัวแปรด้านค่านิยมขอเดียวกัน ดังนั้นกรอบการวิจัยเรื่องค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครุมีธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 1 นี้จึงประกอบด้วย 1) ค่านิยมด้านการยอมรับความเปลี่ยนแปลง 2) ค่านิยมด้านความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงาน 3) ค่านิยมด้านความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม 4) ค่านิยมด้านการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ 5) ค่านิยมด้านความอดกลั้น 6) ค่านิยม

ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 7) ค่านิยมด้านความห่วงใยชาติ หรือองค์การ 8) ค่านิยมด้านความผูกพันในงานและสัมฤทธิ์ผลของงาน และ 9) ค่านิยมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือที่ ดิน ปรัชญพฤทธิ ใช้ในการวิจัยแล้วนั้นมาปรับใหม่ให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครูมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 และจะนำไปเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาอีกครั้ง แล้วจึงจะนำไปใช้เพื่อศึกษากับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยนี้ถือว่าคำตอบที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำตอบที่ตรงตามสภาพความเป็นจริง และผู้ตอบแบบสอบถามตอบอย่างจริงจังและมีอิสระในการตอบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เขตการศึกษา 1 หมายถึง พื้นที่แบ่งเขตการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยจังหวัดนครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ หมายถึง ค่านิยมที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งหากข้าราชการมีค่านิยมเหล่านี้ จะทำให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วยค่านิยมต่อไปนี้

1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง หรือการประดิษฐ์คิดค้น หมายถึง การยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ และความจำเป็นที่จะต้องค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานมากกว่าจะพอใจปฏิบัติตามแบบอย่างที่เคยกระทำกันมาก่อน

2) ความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงาน หมายถึง แนวโน้มส่วนตัวที่จะกระทำในสถานะที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน เป็นความต้องการแสวงหาความสำเร็จ ผู้ที่มีความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงานมักมีความผูกพันต่อการเปลี่ยนแปลงสูง หรือผู้ที่มีความผูกพันต่อการเปลี่ยนแปลงจะมีความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงานสูงเช่นกัน

3) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และสังคม หมายถึง การมีความเชื่อในศักดิ์ศรี ความสามารถของมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และฐานะตำแหน่งทางสังคม และสนับสนุนให้ลดความแตกต่างระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและระหว่างสถานภาพทางสังคม

4) การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาในการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ในโรงเรียน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น แม้ว่าจะเสียเวลาและเสียงประมาณเป็นจำนวนมากก็ตาม

5) ความอดกลั้น หมายถึง การมีความพากเพียร ความยังคิดและหลีกเลี่ยงวิธีการรุนแรงและการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน รวมทั้งความอดทนต่อเสียงคัดค้านที่ไม่เห็นด้วยจากบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมที่อาจจะมีขึ้นได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ตลอดจนอดทนต่อผลของการพัฒนาองค์การด้วยเหตุผล

6) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง ความปรารถนาที่จะเสียสละส่วนตนเพื่อสังคม และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อจุดมุ่งหมายที่ใหญ่กว่า เพราะการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจะขัดขวางการริเริ่มการพัฒนาเพื่อสภาพชีวิตที่ดีกว่าของประชาชน และเพื่อผลประโยชน์ของประเทศในระยะยาว

7) ความห่วงใยชาติหรือองค์การ หมายถึง ความรู้สึกเป็นห่วง เป็นใยของบุคลากรในองค์การที่มีต่อความอยู่รอดของหน่วยงาน ความตั้งใจและเต็มใจที่จะคอยประคับประคองและปกป้องหน่วยงานของตนให้พ้นจากปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง

8) ความผูกพันในงานและสัมฤทธิ์ผลของงาน หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ การใช้ความมานะพยายามในการทำงาน มีความต้องการที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของงาน รวมทั้งการเห็นคุณค่าของเวลาและไฟใจที่จะหาวิถีทางต่าง ๆ ในอันที่จะพัฒนาให้งานประสบความสำเร็จด้วยดี

9) การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง ความผูกพันต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ปรารถนาที่จะลดความพึงพอใจชั่วคราวช่วยยามเพื่อไปสู่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในระยะยาวรวมทั้งการให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพสุจริต การรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งด้านบุคคล การเงิน วัสดุ และวิธีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นในการสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ที่มั่นคงทั้งส่วนตนและสังคมโดยรวม คือ ประเทศชาติ

ภูมิหลังทางสังคม หมายถึง สภาพภูมิหลังทางสังคมของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนาเดิม สถานที่อยู่ในปัจจุบัน ศาสนา สถานภาพ การสมรส จำนวนบุตร-ธิดา จำนวนผู้ที่อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา วุฒิทางการศึกษาเมื่อเริ่มเข้ารับราชการและวุฒิทางการศึกษาขั้นสูงสุดในปัจจุบัน

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพภูมิหลังทางเศรษฐกิจของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ได้แก่ เงินเดือน การมี-ไม่มีรายได้อื่น ๆ และจำนวนรายได้อื่น ๆ

สภาพการปฏิบัติราชการ หมายถึง สภาพการปฏิบัติราชการของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ในด้านต่อไปนี้ ระดับ (ซี) ตำแหน่ง ลักษณะของงาน สถานที่ตั้งของโรงเรียน อายุราชการ ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน การเคย/ไม่เคยย้ายสถานที่ทำงาน จำนวนครั้งที่ย้ายสถานที่ทำงาน ระยะเวลาที่ได้ประจำอยู่ในโรงเรียนปัจจุบัน การเคย/ไม่เคยได้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม การได้ลาศึกษาต่อภายในประเทศ จำนวนครั้งที่ได้ลาศึกษาต่อภายในประเทศ การได้ลาศึกษาต่อในต่างประเทศ จำนวนครั้งที่ได้ลาศึกษาต่อในต่างประเทศการได้รับเงินเดือน 2 ชั้น จำนวนครั้งที่ได้รับเงินเดือน 2 ชั้น การได้เลื่อนตำแหน่ง จำนวนครั้งที่ได้เลื่อนตำแหน่ง และการได้ปฏิบัติงานในภูมิลำเนาเดิม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการกำหนดนโยบายการปลูกฝังค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ
2. เป็นข้อมูลที่สามารถใช้ในการประกอบการพิจารณาเพื่อแก้ปัญหาของการดำเนินงาน การส่งเสริมค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1
3. ทำให้ทราบตัวแปรด้านภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการปฏิบัติราชการ ที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้วางแผนนโยบาย และ

โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมแก้ไขหรือป้องกันปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานการพัฒนาประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

- บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย
- บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ ในส่วนสุดท้ายเป็น รายการอ้างอิง และภาคผนวก